

Θέματα:

- α) παρατατικός σε -αγα
- β) μονολεκτικά παραθετικά επιθέτων

Αγαπητέ κ. Τοπαλίδη,

Εξαιτίας των προετοιμασιών για το συνέδριο δεν μπόρεσα να σας απαντήσω νωρίτερα, αλλά το κάνω τώρα, με βάση και τους προβληματισμούς σας, όπως μου τους θέσατε τηλεφωνικά.

(α) Παρατατικό σε -αγα σχηματίζουν ορισμένα (όχι όλα) τα ρήματα της α΄ τάξης της β΄ συζυγίας, δηλαδή αυτά που κλίνονται κατά το "αγαπώ". Το ποια είναι αυτά συνδέεται με την προέλευσή τους, και συγκεκριμένα με την οδό που ακολούθησαν για να μπουν στο λεξιλόγιο της κοινής: παρατατικό σε -αγα σχηματίζουν μόνο τα ρήματα λαϊκής προέλευσης και όχι τα λόγια δάνεια από τα αρχαία, δεν θα βρει δηλαδή κανείς παρατατικούς *απάνταγα (απαντώ), *συνάνταγα (συναντώ), κτλ. Ο παρατατικός αυτός είναι γενικά συχνότερος στη νότια Ελλάδα, ενώ στη βόρεια είναι διαδεδομένος ο παρατατικός σε -ούσα. Αυτό δεν σημαίνει ότι τύποι όπως αγάπαγα, κοίταγα, χτύπαγα, δεν πρέπει να θεωρούνται τύποι της κοινής, λιγότερο συχνοί αλλά πάντως υπαρκτοί και αποδεκτοί.

(β) Για τον σχηματισμό των μονολεκτικών παραθετικών ισχύουν όσα σχετικά γράφει η Γραμματική του Τριανταφυλλίδη, την οποία γνωρίζω ότι και εσείς συμβουλευέστε. Απλώς, το ζήτημα των παραθετικών δεν μπορεί πάντοτε να μπει σε αυστηρούς κανόνες. Π.χ. γράφεται (σωστά) ότι τα επίθετα που δηλώνουν ύλη ή χρώμα δεν σχηματίζουν παραθετικά, π.χ. δεν υπάρχει *κιτρινότερος, *κοκκινότερος, από την άλλη όμως δεν μπορεί κανείς να αποκλείσει τα περιφραστικά παραθετικά, π.χ. πιο κόκκινος. Και ας θυμηθούμε το "λευκότερα λευκά" μιας παλιάς διαφήμισης απορρυπαντικού, που ήθελε να τονίσει την αποτελεσματικότητα του προϊόντος. Το γλωσσικό αίσθημα της πλειοψηφίας είναι αυτό που μπορεί να αποτελέσει το ασφαλέστερο κριτήριο για περιπτώσεις χρήσης που μια γραμματική δεν είναι δυνατόν να προβλέψει.

Θα χαρώ πολύ να τα πούμε και από κοντά, μακάρι μάλιστα αυτό να γίνει σε μια δική σας εκδήλωση.

Να είστε καλά,
Γ. Παπαναστασίου